

Wsparcie dla polskich służb mundurowych chroniących granicę polsko-białoruską jako odpowiedź na reperkusje operacji „Śluza” z 2021 roku

Support for Polish uniformed services protecting
the Polish-Belarusian border as a response to the repercussions
of the operation ‘Sluice’ in 2021

NORBERT ŁUCARZ

Uniwersytet Jagielloński

 <https://orcid.org/0009-0005-2615-9727>

Abstrakt

Celem artykułu jest opisanie wsparcia dla polskich służb mundurowych chroniących granicę polsko-białoruską, które w wyniku operacji „Śluza” z 2021 r. stały się obiektem dyskredytacji, a także celem agresji fizycznej i psychicznej. W artykule omówiono proceder instrumentalizacji migrantów w polityce Białorusi i Rosji, następnie przedstawiono wybrane służby mundurowe zaangażowane w ochronę granicy polsko-białoruskiej. Ukazano również formy agresji wobec polskich służb mundurowych w czasie operacji „Śluza” oraz omówiono ogólnopolską akcję społeczną „Murem za polskim mundurem”.

Słowa kluczowe granica polsko-białoruska, kryzys migracyjny, akcja społeczna „Murem za polskim mundurem”, instrumentalizacja migrantów

Abstract The aim of the article is to describe the support for Polish uniformed services protecting the Polish-Belarusian border, which, as a result of the operation ‘Sluice’ in 2021 have undoubtedly become the object of discredit, as well as the target of physical and psychological aggression. The article discusses the migrants instrumentalisation practice in the policies of Belarus and Russia, then presents selected uniformed services involved in protecting the Polish-Belarusian border. The forms of aggression towards the Polish uniformed services during the operation ‘Sluice’ and the nationwide social campaign ‘United we stand behind the Polish uniform’ were also presented.

Keywords Polish-Belarusian border, migration crisis, social campaign ‘United behind the Polish Uniform’, instrumentalization of migrants

Wprowadzenie

Kryzys migracyjny na granicach Białorusi z Litwą, Łotwą oraz Polską został starannie przygotowany. Za transport migrantów na tereny przygraniczne odpowiadały mafie przemytnicze, które przekonywały potencjalnych klientów o skuteczności i bezpieczeństwie świadczonych przez nie usług¹. Migrantami byli przede wszystkim obywatele państw Bliskiego Wschodu i Azji Południowej: Afganistanu, Iraku, Iranu, Pakistanu, Syrii, a także Libii². Za odpowiednią kwotę (liczoną w tysiącach dolarów) migranci otrzymywali transport do Mińska, zakwaterowanie oraz przewóz do granicy państw członkowskich Unii Europejskiej. Proceder był realizowany na wzór podróży turystycznych. Ścisłe nadzorowały go władze z Białorusi³. Wiele podmiotów zaangażowanych w przerzut migrantów UE objęła sankcjami. W tej grupie znalazły się: białoruska linia lotnicza Belavia, syryjska linia lotnicza Cham Wings Airlines, białoruskie biura podróży CentrKurort i Oskartour,

¹ D. Niedźwiedzki, *Kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej. Analiza zjawiska w perspektywie ładu społecznego*, „Politeja” 2024, t. 21, nr 1, s. 58–59. <https://doi.org/10.12797/Politeja.21.2024.88.3.04>.

² Z. Śliwa, A.K. Olech, *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, t. 278, nr 1, s. 93. <https://doi.org/10.34752/2022-d278>.

³ J. Maciejewski, *Wewnętrzny front. Łukaszenki wojna informacyjna i kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej*, Warszawa 2022, s. 73.

hotele Mińsk i Planeta oraz turecka firma Vip Grup⁴. Miejsca przemytu migrantów do Europy pokrywają się ze wschodnioeuropejskim szlakiem migracyjnym, który obejmuje ponad 6000 km i przebiega wzdłuż granic państw członkowskich UE – Finlandii, Estonii, Łotwy, Litwy, Polski, Słowacji, Węgier, Rumunii oraz Bułgarii⁵. Wśród białoruskich służb zaangażowanych w wywołanie kryzysu migracyjnego były Komitet Bezpieczeństwa Państwowego Republiki Białorusi (ros. Комитет государственной безопасности Республики Беларусь, KGB), Państwowy Komitet Graniczny Republiki Białorusi (ros. Государственный пограничный комитет Республики Беларусь) oraz Specjalna Służba Aktywnych Działań (ros. Отдельная Служба Активных Мероприятий)⁶. Według białoruskiego opozycjonisty Aliaksandra Azarau operacja przemytu migrantów należała do zakresu działań KGB oraz służby granicznej, a opracował ją szef KGB Iwan Tertel. Operacja otrzymała kryptonim „Śluza”⁷. Należy rozróżnić dwie operacje: pierwszą z 2010 r. oraz drugą z 2021 r. Celem pierwszej było sprawdzenie szczelności granic UE, a także uzyskanie od wspólnoty europejskiej wsparcia finansowego dla Białorusi na wzmocnienie granicy państwowej. W tej operacji została wykorzystana ludność kaukaska wraz z cudzoziemcami przebywającymi na Białorusi. W kolejnej dekadzie zmienił się kierunek pozyskania migrantów oraz cel ich wykorzystania w działalności politycznej⁸.

Celem artykułu jest opisanie przejawów solidarności wobec polskich służb mundurowych strzegących granicy polsko-białoruskiej na przykładzie akcji społecznej „Murem za polskim mundurem”. Autor sformułował następujące pytania badawcze: jakie były powody rozpoczęcia akcji społecznej „Murem za polskim mundurem”? W jaki sposób przebiegała ta akcja? Postawił tezę: akcja społeczna „Murem za polskim mundurem” była odpowiedzią na dyskredytację polskich służb mundurowych w następstwie operacji „Śluza”. W artykule zostały wykorzystane metoda analizy i krytyki piśmiennictwa, synteza oraz metoda deskrypcyjna.

⁴ Organizatorzy nielegalnego przerzutu migrantów do Polski objęci zachodnimi sankcjami, InfoSecurity24, 27 I 2022 r., <https://infosecurity24.pl/za-granica/organizatorzy-nielegalnego-przerzutu-migrantow-do-polski-objeci-zachodnimi-sankcjami> [dostęp: 4 VII 2025].

⁵ J. Werner, *Ochrona granicy wschodniej Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście nielegalnej migracji*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2024, t. 31, nr 1, s. 90. <https://doi.org/10.37055/sbn/178377>.

⁶ B. Fraszka, *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: przyczyny, aspekt geopolityczny, narracje*, Warsaw Institute, 23 XII 2021 r., <https://warsawinstitute.org/pl/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-przyczyny-aspekt-geopolityczny-narracje/> [dostęp: 14 II 2026].

⁷ J. Maciejewski, *Wewnętrzny front...*, s. 73–74.

⁸ A. Szachoń-Pszenny, A. Zaręba, *Instrumentalizacja migrantów jako forma destabilizacji bezpieczeństwa na wschodniej granicy zewnętrznej UE w kontekście wojny w Ukrainie*, „Politeja” 2024, t. 21, nr 1, s. 97–98. <https://doi.org/10.12797/Politeja.21.2024.88.3.06>.

Instrumentalizacja migrantów w polityce Białorusi i Rosji na przykładzie operacji „Śluza”

Instrumentalizacja migrantów przez białoruski reżim wpisuje się w jeden z czterech rodzajów inżynierii migracji opisanych przez Kelly Greenhill⁹. Zaaranżowany kryzys graniczny to odpowiednik tzw. przymusowej inżynierii migracji, charakteryzującej się wykorzystaniem człowieka w celach politycznych¹⁰. We współczesnych konfliktach między państwami działania militarne nie są jedyną metodą zdobywania przewagi nad przeciwnikiem. Środków i narzędzi wywierania nacisku jest znacznie więcej¹¹.

Rosyjski wojskowy gen. mjr Aleksander Władimirow, odnosząc się do doświadczeń Europy z masową migracją, wskazał na problemy wynikające z obecności przybyszów, w tym na zanik tożsamości europejskiej oraz możliwy wzrost radykalnych postaw w społeczeństwie przyjmującym migrantów. Zdaniem Władimirowa sterowanie masową migracją to współczesna broń strategiczna, za pomocą której można oddziaływać na sfery polityczną, gospodarczą i kulturową państwa. Zwrócił on również uwagę na pułapkę dylematu moralnego. Dotyczy on tego, czy państwo zachowa postawę humanitarną w sytuacji masowej migracji, czy jednak zdecyduje się zmarginalizować to podejście ze względu na potrzebę zapewnienia sobie bezpieczeństwa¹².

Na kolejny dylemat, powiązany z poprzednim, zwraca uwagę Krzysztof Chochowski. Wskazuje on na dwie formy działania w odpowiedzi na proceder instrumentalizacji migrantów: legalną (tzn. zgodną z prawem, lecz nieproduktywną) oraz efektywną (tzn. produktywną, ale naruszającą normy prawne). W ocenie Chochowskiego wybór któregośkolwiek z rozwiązań będzie powodem do destabilizacji wewnętrznej państwa i polaryzacji społeczeństwa, gdyż jak stwierdził (odnosząc się do kryzysu na granicy polsko-białoruskiej): *W tym właśnie wyraża się swego rodzaju pułapka reżimu białoruskiego (...)*¹³.

⁹ A. Szachon-Pszenny, A. Zaręba, *Etapowość instrumentalizacji migrantów na przykładzie granicy z Białorusią – wyzwania współczesności*, „Przeгляд Geopolityczny” 2024, t. 49, s. 55.

¹⁰ Tamże.

¹¹ A. Gruszczyk, *Hybrydowość współczesnych wojen – analiza krytyczna*, w: *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapala (red. nauk.), Warszawa 2011, s. 11.

¹² M. Wojnowski, *Geneza, teoria i praktyka rosyjskiej inżynierii przymusowej migracji. Przyczynek do badań nad kryzysem migracyjnym na wschodniej flance NATO*, „Przeгляд Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2022, nr 26, s. 31–33. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.21.034.15694>.

¹³ K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2021, t. 49, nr 4, s. 94. <https://doi.org/10.18290/rns21494.8>.

Za impuls do rozpoczęcia operacji „Śluza” można uznać konsekwencje wydarzeń z 23 maja 2021 r. związanych z wymuszonym lądowaniem samolotu linii Ryanair w Mińsku. Znajdował się w nim białoruski opozycjonista Raman Prata-siewicz, który został aresztowany przez funkcjonariuszy białoruskiej KGB. W odpowiedzi na powtarzające się przypadki zwalczania legalnej opozycji przez Aleksandra Łukaszenkę UE podjęła decyzję o nałożeniu sankcji na Białoruś¹⁴. Ponadto wspólnota europejska nie uznała zwycięstwa Łukaszenki w wyborach prezydenckich z 9 czerwca 2020 r. To pogłębiało izolację Białorusi na arenie międzynarodowej, a dla Łukaszenki stało się kolejnym argumentem potwierdzającym jego przekonanie, że celem UE jest destabilizacja sytuacji wewnętrznej na Białorusi¹⁵. Operacja „Śluza” miała doprowadzić do zniesienia sankcji nałożonych przez UE, wyjścia Białorusi z izolacji, a także pozyskania wsparcia finansowego potrzebnego do rozwiązania kryzysu¹⁶. Zdaniem Jerzego Marka Nowakowskiego jednym z powodów wywołania kryzysu migracyjnego mogła być także chęć Łukaszenki, aby społeczność międzynarodowa uznała go za pełnoprawnego prezydenta Białorusi¹⁷. Operacja „Śluza” nie doprowadziła do osiągnięcia zakładanych celów. Unia Europejska potępiła działania reżimu Łukaszenki i nałożyła na Białoruś kolejny, piąty pakiet sankcji (zostały nim objęte m.in. elity białoruskiego reżimu)¹⁸. Decyzja o wyborze Polski czy Litwy jako celów ataku wynikała z przynależności tych państw do UE, wspierania przez te państwa białoruskiej opozycji oraz z ich aprobaty dla nałożenia sankcji na reżim Łukaszenki¹⁹.

Operacja „Śluza” była istotna przede wszystkim dla Rosji. Z kilku powodów. Po pierwsze, umożliwiła przetestowanie zdolności państw członkowskich UE oraz Sojuszu Północnoatlantyckiego z zakresu reagowania kryzysowego. Po drugie,

¹⁴ G. Baziur, *Operation „Sluice”. The so-called migration crisis at the Polish-Belarusian border: an example of hybrid actions taken in the second half of 2021 as documented in the reports of the Polish border guard*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2022, t. 46, nr 1, s. 137. <http://dx.doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-1-008>.

¹⁵ J. Szyszka, *Zjawisko state-sponsored human trafficking na przykładzie Białorusi*, w: *Wybrane zagadnienia handlu ludźmi i zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt*, B. Stępień-Załucka, J. Uliasz (red. nauk.), Rzeszów 2023, s. 122–123. <http://dx.doi.org/10.15584/978-83-8277-037-7.9>.

¹⁶ A. Wawrzusiszyn, *Rosyjsko-białoruskie działania hybrydowe na granicach Unii Europejskiej i NATO*, „Journal of Modern Science” 2025, t. 61, nr 1, s. 19. <https://doi.org/10.13166/jms/203108>.

¹⁷ J.M. Nowakowski, *O co idzie gra?*, w: *Raport IV. Granica dyktatora. Polska i Białoruś wobec kryzysu granicznego*, J.M. Nowakowski, J. Olędzka, M. Rust (red.), Warszawa 2021, s. 74.

¹⁸ K. Wańczyk, *Relacje Unii Europejskiej z Białorusią po sierpniu 2020 roku. Powrót do przeszłości*, w: *Raport V. Białoruś 500 dni po: od społecznej mobilizacji do neototalitarnej konsolidacji?*, J.M. Nowakowski, J. Olędzka, M. Rust (red.), Warszawa 2022, s. 96–97.

¹⁹ A. Szabaciuk, *Forced migrations in Eastern Europe after 2020*, seria: *Prace Instytutu Europy Środkowej*, nr 9, B. Surmacz, T. Stępniewski (red.), Lublin 2022, s. 28.

doprowadziła do polaryzacji społeczeństwa w państwie dotkniętym kryzysem migracyjnym, a także utrzymania niepokoju i niepewności co do zasadności działań aparatu państwowego w odpowiedzi na narastające zagrożenie zewnętrzne. Po trzecie, zdestabilizowała granice zaatakowanych państw (ich władze zostały zmuszone m.in. do znacznego zwiększenia wydatków finansowych na potrzeby bezpieczeństwa granic). Po czwarte, kryzys migracyjny na wschodzie Europy odciągnął uwagę od działań Rosji w Ukrainie oraz na Kaukazie²⁰. Ponieważ do incydentów granicznych doszło na terytorium Białorusi, Rosja uniknęła bezpośredniej odpowiedzialności za wywołanie kryzysu²¹.

Proceder instrumentalizacji migrantów wspierały białoruskie i rosyjskie ośrodki propagandowe: Białoruska Agencja Telegraficzna, Rosyjska Agencja Informacyjna TASS, RIA Novosti, Regnum oraz kanały telewizyjne: Biełarus-1, ONT i CTV, Rossija 1 oraz Pierwyj Kanał. W przypadku Polski zastosowano narrację odnoszącą się do nazizmu, rasizmu, ksenofobii oraz brutalności polskich służb mundurowych²². Wykorzystując zniekształcone bądź niezgodne z rzeczywistością informacje, Białoruś podawała w wątpliwość skuteczność działań poszczególnych państw oraz organizacji międzynarodowych. W operacjach informacyjnych szczególnie naciskała na podważanie praworządności, legalności władz, ich zdolność do zapewnienia bezpieczeństwa, jak również na godzenie w dobre imię państw Europy Środkowo-Wschodniej, szczególnie Polski, na arenie międzynarodowej. Tak wykreowany obraz rozmywał odpowiedzialność za kryzys migracyjny na wschodzie Europy. Białoruskie ośrodki medialne silnie oddziaływały na emocje odbiorców przez wykorzystywanie m.in. wizerunków dzieci²³. O zbrodni oraz naruszenia prawa były posądzane przede wszystkim służby mundurowe. Białoruski aparat państwowy stosował analogię do nazistowskich oddziałów z czasów II wojny światowej i ich metod działania. W obiegu publicznym funkcjonowały zwroty „oprawcy” w odniesieniu do polskich służb mundurowych oraz „obozy koncentracyjne” w odniesieniu do miejsc przebywania migrantów²⁴.

²⁰ Zob. szerzej: A. Wawrzusiszyn, *Rosyjsko-białoruskie działania...*, s. 19–27.

²¹ J. Maciejewski, *Wewnętrzny front...*, s. 64–66.

²² B. Ociepka, *Dziennikarzom wstęp wzbroniony: kryzys na polsko-białoruskiej granicy w 2021 r. jako wydarzenie (nie)relacjonowane przez media*, „Studia Medioznawcze” 2023, t. 24, nr 2, s. 198–199. <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.sm.2023.2.715>.

²³ K. Kuśmirek, *Information activities during the migration crisis on the Polish-Belarusian border as a threat to society's resilience*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2022, t. 48, nr 3, s. 312–315. <http://dx.doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-3-023>.

²⁴ A. Szabaciuk, „Natowskie wojska szczekające gąsienicami czotgów”. *Polska i granica polsko-białoruska w propagandzie białoruskiej po 2020 roku*, w: *Bezpieczeństwo granic – granice bezpieczeństwa*, D. Karczewski, R. Zenderowski (red.), Warszawa 2023, s. 347–349.

Wzmocnienie ochrony granicy polsko-białoruskiej w odpowiedzi na operację „Śluza”

Według danych Komendy Głównej Straży Granicznej w 2021 r. aż 39 697 osób próbowało w sposób niezgodny z prawem przekroczyć granicę polsko-białoruską. W poprzednich latach takich przypadków odnotowano niewiele: 4 w 2018 r., 20 w 2019 r. oraz 129 w 2020 r. W 2021 r. apogeum kryzysu migracyjnego przypadło na październik (17 447 prób przekroczenia). Najwięcej prób przekroczenia podejmowano na odcinkach należących do obszaru Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej. Były to odcinki podlegające placówkom Straży Granicznej (SG): Michałowo, Czeremcha, Białowieża oraz Kuźnica²⁵.

Do wzmocnienia ochrony granicy polsko-białoruskiej wykorzystano zarówno tradycyjne, jak i nowoczesne środki zabezpieczeń. Do tradycyjnych środków można zaliczyć całodobowe patrole, realizowane pieszo bądź przy użyciu różnego typu pojazdów. Katalog nowoczesnych środków obejmuje natomiast zastosowanie chłodzonych kamer termowizyjnych, fotopułapek oraz dronów. Środki te charakteryzują się odpornością na różnice temperatur, dokładnością identyfikacji zagrożenia i są trudne do wykrycia, dlatego stanowią ważny element ochrony granicy²⁶.

Decyzją Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej została przyjęta *Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej*. Na granicy polsko-białoruskiej powstały zabezpieczenia fizyczne i elektroniczne. Zapora fizyczna złożona ze stalowych pręseł mierzących 5,5 m wysokości objęła w sumie 186 km granicy. Została ona wzmocniona drutem żyłkowym. W drugiej kolejności wybudowano zaporę elektroniczną wzdłuż całej granicy z Białorusią. W skład systemu perymetrycznego wchodzi kamery dzieńno-nocne, termowizyjne, kable detekcyjne oraz kontenery teletechniczne. Całkowity koszt umocnień granicznych wyniósł 1,6 mld zł²⁷. Zabezpieczenia okazały się niewystarczające, dlatego w 2024 r. podjęto decyzję o zamontowaniu poprzecznych belek wraz z dodatkowym zwojem drutu żyłkowego, aby uniemożliwić rozginanie stalowych pręseł. Zapora elektroniczna

²⁵ E. Szczepańska, *Nielegalne przekroczenia granicy z Białorusią w 2021 r.*, Straż Graniczna, 12 I 2022 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/9689,Nielegalne-przekroczenia-granicy-z-Bialorusia-w-2021r.html> [dostęp: 1 IV 2025].

²⁶ J. Werner, *Ochrona granicy wschodniej...*, s. 95–97.

²⁷ K. Szwed, *Zakończenie odbioru bariery elektronicznej na granicy polsko-białoruskiej*, Straż Graniczna, 15 VI 2023 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/11875,Zakonczenie-odbioru-bariery-elektronicznej-na-granicy-polsko-bialoruskiej.html> [dostęp: 5 IV 2025].

została wzmocniona większą liczbą kamer i oświetleniem wraz z sensorami²⁸. Modernizację ukończono 30 marca 2025 r.²⁹

W ochronie granicy polsko-białoruskiej SG wspierały Policja, żołnierze Wojska Polskiego (WP) oraz Państwowa Straż Pożarna (PSP). Policja realizowała swoje zadania w ramach operacji pod kryptonimem „Zapora”. Było w nią zaangażowanych 32 759 funkcjonariuszy różnych specjalności, m.in. kontrterrorysty, lotnicy, przewodnicy psów służbowych³⁰. Umożliwiło to wymianę doświadczeń oraz wzajemne szkolenia służb mundurowych obecnych na granicy polsko-białoruskiej. Policja prowadziła patrole wzdłuż granicy, odpierała zmasowane ataki migrantów oraz zwalczała aktywność siatek przemytniczych. Do identyfikacji zagrożeń wykorzystywała wielozadaniowe śmigłowce typu S70i Black Hawk oraz Bell 407GX. Operacja „Zapora” zakończyła się 19 grudnia 2024 r.³¹

Żołnierze WP wspomogli działania funkcjonariuszy SG w ramach kilku operacji. Jedną z nich pod kryptonimem „Silne wsparcie” rozpoczęła się 3 września 2021 r.³² Jednostki Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT), w tym 1 Podlaska Brygada Obrony Terytorialnej oraz 2 Lubelska Brygada Obrony Terytorialnej, prowadziły patrole piesze, wodne, konne, a także posługiwały się systemami bezzałogowymi. Efektem tych działań były liczne zatrzymania migrantów i przemytników. Ze względu na wprowadzony stan wyjątkowy w terenach przygranicznych żołnierze WOT udzielali wsparcia również społeczności lokalnej³³. W operację zostały zaangażowane także Żandarmeria Wojskowa oraz wojska operacyjne, m.in.: 12 Szczecińska Dywizja Zmechanizowana im. Bolesława Krzywoustego, 16 Pomorska Dywizja Zmechanizowana im. Króla Kazimierza Jagiellończyka, 18 Dywizja Zmechanizowana im. gen. broni Tadeusza Buka³⁴. Zwiększenie obecności żołnierzy na granicy nastąpiło w wyniku operacji „Gryf”. Wzmocniono w ten sposób działania funkcjonariuszy SG i Policji. Operacja

²⁸ Szef BBN na granicy polsko-białoruskiej. Wzmacnianie zabezpieczeń to „dowód ciągłości myśli strategicznej państwa”, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 11 X 2024 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/10003,Szef-BBN-na-granicy-polsko-bialoruskiej-Wzmacnianie-zabezpieczen-to-quot-dowod-ci.html> [dostęp: 5 IV 2025].

²⁹ *Modernizacja bariery elektronicznej na granicy Polski z Białorusią (WIDEO)*, Telbud S.A., <https://telbud.pl/strefa-informacji/modernizacja-bariery-elektronicznej-na-granicy-polski-z-bialorusia-wideo> [dostęp: 14 II 2026].

³⁰ *Zakończenie operacji policyjnej „Zapora”*, „Gazeta Policyjna” 2025, nr 49, s. 24–25.

³¹ Tamże.

³² *3 miesiące operacji #SilneWsparcie*, Wojska Obrony Terytorialnej, 3 XII 2021 r., <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/712389/3-miesiace-operacji-silnewsparcie> [dostęp: 6 IV 2025].

³³ Tamże.

³⁴ E. Moczuk, D. Czekaj, *Kryzys migracyjny jako element wojny hybrydowej. Analiza działania wojska na granicy polsko-białoruskiej*, Rzeszów 2024, s. 224.

„Rengaw” miała charakter szkoleniowo-obronny³⁵. Decyzją ministra obrony narodowej powołano wojskowe zgrupowanie zadaniowe, które realizowało na terenie województwa podlaskiego program szkoleń dla żołnierzy. Zwiększenie ich obecności na terenach przygranicznych w ramach działań szkoleniowych miało pełnić również funkcję odstraszającą³⁶. Dla zapewnienia pełnej skuteczności prowadzonych działań obie operacje 1 sierpnia 2024 r. zastąpiła operacja „Bezpieczne Podlasie”³⁷.

W ochronie granicy polsko-białoruskiej istotną rolę odegrali także funkcjonariusze PSP. Podczas masowych prób przekroczenia granicy przez migrantów zapewniali stały dostęp do wody dla policyjnych pojazdów specjalistycznych. Odpowiadali również za bezpieczeństwo i sprawne działanie lotnictwa wojskowego. Wraz z pozostałymi służbami mundurowymi wzmacniali zabezpieczenia graniczne oraz udzielali pomocy potrzebującym migrantom³⁸.

Formy agresji wobec polskich służb mundurowych

Służby mundurowe były narażone na przemoc zarówno fizyczną, jak i psychiczną ze strony migrantów, a także innych środowisk. Prowokacje białoruskich służb względem polskich żołnierzy i funkcjonariuszy miały na celu przetestowanie ich wytrzymałości psychicznej oraz wyszkolenia. W stronę polskich służb rzucono materiałami pirotechnicznymi, symulowano rzuty granatami, oddawano tzw. puste strzały, a także oślepiano latarkami i pozostawiano podejrzanym opakowania³⁹. Jak relacjonuje Helsińska Fundacja Praw Człowieka, białoruskie służby wykorzystywały również przemoc fizyczną wobec migrantów, aby w ten sposób wymusić na nich nielegalne przekroczenie granicy oraz wywołać reakcję polskich żołnierzy

³⁵ J. Dziemiańczuk, „Bezpieczne Podlasie” zastąpi dwie dotychczasowe operacje, *Wojska Obrony Terytorialnej*, 31 VII 2024 r., <https://media.terytorials.wp.mil.pl/informacje/838336/bezpieczne-podlasie-zastapi-dwie-dotychczasowe-operacje> [dostęp: 6 IV 2025].

³⁶ E. Korsak, *Nowa operacja wojskowa na Podlasiu*, *Polska Zbrojna*, 12 VIII 2023 r., <https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/40146?t=Nowa-operacja-wojskowa-na-Podlasiu> [dostęp: 7 IV 2025].

³⁷ *Nowa operacja wojskowa na wschodniej granicy: OP Bezpieczne Podlasie*, *Wojsko Polskie*, <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2024-07-176-op-bezpieczne-podlasie/> [dostęp: 7 IV 2025].

³⁸ M. Łozowski, *Państwowa Straż Pożarna w obronie granic RP*, *Krajowa Sekcja Pożarnictwa*, 7 XII 2021 r., <https://kspnszz.org/index.php/2021/12/07/panstwowa-straz-pozarna-w-obronie-granic-rp/> [dostęp: 8 IV 2025].

³⁹ J. Maciejewski, *Wewnętrzny front...*, s. 248–249.

i funkcjonariuszy⁴⁰. Jednym z przykładów był atak na przejściu granicznym Kuźnica–Bruzgi w listopadzie 2021 r. Został on poprzedzony podprowadzeniem przez białoruskie służby tysiąca migrantów. Przyjęły one postawę obserwatora wydarzeń. Migranci wielokrotnie zaatakowali polskich żołnierzy oraz funkcjonariuszy, wykorzystując różnego rodzaju narzędzia: kamienie, kostki brukowe, butelki, kłody, a także granaty hukowe. Zdrowie i życie funkcjonariuszy polskich służb mundurowych i żołnierzy⁴¹ były narażone na duże niebezpieczeństwo. Potwierdzają to fotografie i relacje z tych zdarzeń.

W atak na polskie służby mundurowe włączyli się również niektórzy polscy politycy i celebryci. Z ich ust padały obraźliwe komentarze pod adresem ludzi strzegących granicy⁴².

Uznanie dla polskich służb mundurowych ze strony władz państwowych i społeczeństwa

W związku z wydarzeniami na granicy polsko-białoruskiej oraz negatywnymi narracjami dotyczącymi działań polskich służb mundurowych zarówno władze państwowe, jak i społeczeństwo okazały wsparcie funkcjonariuszom i żołnierzom pełniącym służbę na granicy. Sejm RP podjął dwie uchwały, a minister obrony narodowej ustanowił znak specjalny. Społeczeństwo wyraziło uznanie w ramach

⁴⁰ K. Czarnota, M. Górczyńska, *Gdzie prawo nie sięga. Raport Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z monitoringu sytuacji na polsko-białoruskiej granicy*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2022, s. 39–40.

⁴¹ M. Jurkowska, *Masowy szturm na przejście graniczne w Kuźnicy. Mija rok od ataku cudzoziemców na granicę i funkcjonariuszy SG*, Sokółka Nasze Miasto, 16 XI 2022 r., <https://sokolka.naszemiasto.pl/masowy-szturm-na-przejscie-graniczne-w-kuznicy-mija-rok-od/ar/c1-9090195> [dostęp: 11 IV 2025].

⁴² M. Koźdoń-Dębecka, *Polaryzacja medialna na przykładzie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej latem 2021 roku w relacjach trzech polskich telewizyjnych serwisów informacyjnych*, „Media Biznes Kultura” 2023, t. 14, nr 1, s. 170–171. <https://doi.org/10.4467/25442554.MBK.23.010.18033>; K. Orzech, *Zagrożenia dla Polski kreowane przez Republikę Białorusi w kontekście sytuacji kryzysowej na granicy polsko-białoruskiej*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2021, t. 22, nr 4, s. 63. <https://doi.org/10.37055/sbn/147013>; P. Rojek-Socha, K. Żaczekiewicz-Zborska, *SN: Sprawa aktorki oskarżonej o zniesławienie Straży Granicznej do ponownego rozpoznania*, Prawo.pl, 6 XI 2024 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/sn-sprawa-aktorki-oskarzonej-o-znieslawienie-strazy-granicznej-do-ponownego-rozpoznania,529890.html> [dostęp: 27 II 2026]; *Znany aktor Piotr Z. usłyszał zarzuty zniesławienia i znieważenia rzeczniczki Straży Granicznej*, Polska Agencja Prasowa, 31 III 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1137489%2Cznany-aktor-piotr-z-uslyszal-zarzuty-znieslawienia-i-zniewazenia> [dostęp: 27 II 2026].

ogólnopolskiej akcji pod hasłem „Murem za polskim mundurem”, obejmującej różne inicjatywy.

Uchwały Sejmu RP i decyzja ministra obrony narodowej

Sejm RP podjął *Uchwałę z dnia 17 grudnia listopada 2021 r. o solidarności w sprawie ochrony polskich granic*. Wskazano w niej jednoznaczną odpowiedzialność białoruskiego reżimu za destabilizowanie granicy polsko-białoruskiej przez instrumentalizację migrantów. Sejm RP wyraził ponadto wdzięczność wszystkim podmiotom zaangażowanym w ochronę granicy państwowej. Szczególne słowa podziękowania skierowano do funkcjonariuszy SG, Policji i żołnierzy WP. Zgodnie z tekstem uchwały obowiązkiem każdego obywatela Polski jest (...) *wspieranie instytucji państwa i jego służb oraz stanie (...) ramię w ramię z funkcjonariuszami Straży Granicznej i Policji, żołnierzami Wojska Polskiego, w tym Wojsk Obrony Terytorialnej, i przedstawicielami innych służb dumnie noszącymi polski mundur i strzegącymi granic państwa oraz suwerenności naszej Ojczyzny*.

Kolejnym wyrazem wsparcia od Sejmu RP była *Uchwała z dnia 24 lipca 2024 r. w sprawie wyrażenia uznania służbie i poświęceniu żołnierzy i funkcjonariuszy strzegących bezpieczeństwa granic Rzeczypospolitej Polskiej*. Sejm ponownie potępił reżimy białoruski oraz rosyjski za działania hybrydowe na granicy polsko-białoruskiej. W uchwale silnie wybrzmiało uznanie dla służb mundurowych, ich ofiarności, oddania ojczyźnie, profesjonalizmu, odwagi oraz odporności na trudy. W uchwale podziękowano również za liczne oddolne akcje społeczne wspierające polskie służby mundurowe.

Jako wyraz wdzięczności żołnierzom za utrzymanie szczelności wschodniej granicy Polski minister obrony narodowej decyzją nr 148 z 17 października 2022 r. wprowadził znak specjalny „Za Ochronę Granicy Rzeczypospolitej Polskiej” jako formę (...) *uhonorowania żołnierzy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, pracowników resortu obrony narodowej, żołnierzy innych państw oraz innych osób, którzy przyczynili się do zapewnienia bezpieczeństwa i nienaruszalności granic Rzeczypospolitej Polskiej*⁴³. Oznaczenie to ma trójstopniową hierarchię. Stopień I (złoty) jest nadawany za czyn bohaterski, stopień II (srebrny) za szczególnie zasługi, a stopień III (brązowy) za wykonywanie zadań zapewniających bezpieczeństwo i nienaruszalność granicy państwa polskiego⁴⁴.

⁴³ Decyzja nr 148/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 października 2022 r. w sprawie wprowadzenia znaku specjalnego „Za Ochronę Granicy Rzeczypospolitej Polskiej”, załącznik nr 7: Regulamin znaku specjalnego „Za Ochronę Granicy Rzeczypospolitej Polskiej”.

⁴⁴ Tamże.

Ogólnopolska akcja społeczna „Murem za polskim mundurem”

Aby bronić dobrego imienia polskich żołnierzy i funkcjonariuszy, internauci zainicjowali działania pod hasłem „Murem za polskim mundurem”, które przekształciły się w ogólnopolską akcję społeczną. Stała się ona symbolicznym gestem wsparcia dla polskich służb mundurowych strzegących granicy z Białorusią⁴⁵. W akcję zaangażowali się zarówno polscy obywatele, jak i instytucje samorządowe, rządowe, organizacje pozarządowe, media oraz wiele innych podmiotów.

Jedną z najbardziej rozpoznawalnych inicjatyw była akcja „Kartka dla Obrońców Granic”, zapoczątkowana przez Fundację Niepodległości⁴⁶. Do uczestnictwa w niej zachęcano zwłaszcza dzieci i młodzież szkolną. Prace plastyczne miały zostać wykonane w postaci rysunku. Zakres tematyczny nie został ściśle określony. Nagrodami były pomoce dydaktyczne, m.in. w formie komiksu historycznego. Akcji partnerowały Kuratorium Oświaty w Lublinie, 2 Lubelska Brygada Obrony Terytorialnej oraz Radio Lublin⁴⁷. W późniejszym okresie akcja uzyskała także wsparcie Oddziału Regionalnego Agencji Mienia Wojskowego w Lublinie, który dla autorów wybranych prac przygotował kieszonkowe apteczki pierwszej pomocy⁴⁸.

W akcję „Murem za polskim mundurem” zaangażowały się polskie władze, m.in. prezydent i premier. Okazali oni solidarność ze służbami mundurowymi broniącymi granicy polsko-białoruskiej, sprzeciwiając się jednocześnie wrogiej propagandzie reżimów białoruskiego i rosyjskiego. Prezydent Andrzej Duda w jednej ze swoich wypowiedzi zadeklarował: *Chylę głowę przed wszystkimi polskimi funkcjonariuszkami i funkcjonariuszami Straży Granicznej i innych służb, polskimi żołnierzami (...) za ten niezwykły wysiłek, ofiarność i oddanie sprawom Rzeczypospolitej (...)*⁴⁹. Słowa o podobnej treści wypowiedział premier Mateusz Morawiecki podczas sejmowego wystąpienia na temat sytuacji na granicy polsko-

⁴⁵ *Murem za polskim mundurem*, Wojska Obrony Terytorialnej, 21 XI 2021 r., <https://media.terytorials.i.wp.mil.pl/informacje/708475/murem-za-polskim-mundurem> [dostęp: 3 VIII 2025].

⁴⁶ Fundacja Niepodległości z siedzibą w Lublinie zajmuje się przede wszystkim popularyzowaniem polskiej historii w kraju i za granicą. Ponadto prowadzi działania edukacyjne i naukowe w tym obszarze oraz ochrania dziedzictwo narodowe. Organizuje szkolenia, konferencje, debaty publiczne, wydaje czasopisma oraz opracowuje programy edukacyjne. Zob. *Statut fundacji „Fundacja Niepodległości”*, https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/images/STATUT_FUNDACJI/Fundacja_Niepodleg%C5%82o%C5%9Bci_Statut_17.11.2021_r.pdf [dostęp: 29 VII 2025].

⁴⁷ *Kartka dla obrońców granic*, Fundacja Niepodległości, 10 XI 2021 r., <https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/9-dzialalno/aktualnoci/2451-kartka-dla-obroncow-granic> [dostęp: 30 VI 2025].

⁴⁸ *Kartka dla obrońców granic – nasza akcja się rozszerza*, Fundacja Niepodległości, 25 XI 2021 r., <https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/9-dzialalno/aktualnoci/2456-kartka-dla-obroncow-granic-nasza-akcja-sie-rozszerza> [dostęp: 30 VI 2025].

⁴⁹ *Murem za polskim mundurem!*, prezydent.pl, 13 X 2023 r., <https://t.prezydent.pl/kancelaria/archiwum/andrzej-duda/multimedia/wideo/murem-za-polskim-mundurem,1148,3> [dostęp: 2 VII 2025].

W 103 jednostkach wojskowych (w związku ze 103. rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości) przeprowadzono prezentacje na temat symboliki munduru. Ponadto dzień przed centralnymi obchodami Święta Niepodległości w Sejmie RP otwarto wystawę „Mundury polskich żołnierzy – szacunek dla munduru”⁵⁵.

Na oficjalnej stronie internetowej SG zaprezentowano także stanowiska instytucji i organizacji społecznych, w tym Stowarzyszenia Weteranów Polskich Formacji Granicznych, Rady Miejskiej w Lublińcu, Rady Gminy Spytkowice, Rady Gminy Lubomino, Stowarzyszenia Osób Represjonowanych w Stanie Wojennym oraz Ruchu Kultury Chrześcijańskiej „Odrodzenie”, będące wyrazami wdzięczności za służbę na granicy polsko-białoruskiej⁵⁶.

Żołnierzom na granicy towarzyszyli kapelani wojskowi, którzy poza posługą sakramentalną służyli wsparciem psychologicznym. Jak wskazał ks. ppor. Artur Janczarek (kapelan 15 Gołdapskiego Pułku Przeciwlotniczego), żołnierze są narażeni na nieustanną agresję ze strony białoruskich służb, co wpływa na ich stan fizyczny oraz psychiczny⁵⁷. Duchowe wsparcie przekazał im Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki w komunikacie dotyczącym eskalacji napięć na granicy polsko-białoruskiej⁵⁸. Z kolei za sprawą Prawosławnego Ordynariatu Wojska Polskiego przy współpracy z Prawosławnym Metropolitalnym Ośrodkiem Miłosierdzia ELEOS do placówek SG dostarczano środki pierwszej potrzeby⁵⁹.

W okresie świąt Bożego Narodzenia 2021 r. były podejmowane liczne inicjatywy ze strony instytucji i organów państwowych, aby podziękować służbom mundurowym za ich trud włożony w utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

⁵⁵ *Narodowe Święto Niepodległości – „Dzień szacunku dla munduru”*, Wojsko Polskie, <https://www.wojsko-polskie.pl/weterani/articles/aktualnosci-r/narodowe-swieto-niepodleglosci-dzien-szacunku-dla-munduru/> [dostęp: 3 VII 2025].

⁵⁶ *#MuremZaPolskimMundurem – stanowiska instytucji i organizacji*, Straż Graniczna, 3 XII 2021 r., <https://strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/muremzapolskimmundurem/muremzapolskim-mundurem/9548,MuremZaPolskimMundurem-stanowiska-instytucji-i-organizacji.html> [dostęp: 3 VII 2025].

⁵⁷ K. Stępkowski, *Ks. ppor. Artur Janczarek: nasza posługa na granicy to realizacja przysięgi wojskowej*, Ordynariat Polowy, 18 XI 2021 r., <https://archiwum2023-ordynariat.wp.mil.pl/pl/articles/wiadomosci-listopad-2021/ks-ppor-artur-janczarek-nasza-posluga-na-granicy-realizacja-przysiegi-wojskowej/index.html> [dostęp: 19 VIII 2025].

⁵⁸ M. Pietraszczyk, *Komunikat Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski wobec eskalacji napięć na granicy polsko-białoruskiej*, Straż Graniczna, 11 XI 2021 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/duszpasterstwo/rzymskokatolickie/9542,Komunikat-Przewodniczacego-Konferencji-Episkopatu-Polski-wobec-eskalacji-napiec-.html> [dostęp: 3 VII 2025].

⁵⁹ *Duchowe wsparcie na granicy*, Straż Graniczna, 26 XI 2021 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/duszpasterstwo/prawoslawnne/9573,Duchowe-wsparcie-na-granicy.html> [dostęp: 3 VII 2025].

Z myślą o żołnierzach i funkcjonariuszach, którzy w okresie świąt pozostają z dala od swoich rodzin, została zorganizowana akcja „#WolneMiejsceDlaMunduru”. Formą zaangażowania w nią miało być pozostawienie podczas wieczerzy wigilijnej winietki przy wolnym talerzu⁶⁰.

Aktywnością wykazały się również społeczności lokalne. Na przykład, z inicjatywy senator RP Marii Koc oraz starosty powiatu garwolińskiego Mirosława Walickiego przeprowadzono zbiórkę słodyczy dla służb mundurowych. W akcję zaangażowały się m.in. firmy, koła gospodyń wiejskich oraz ochotnicze straże pożarne (OSP)⁶¹. Hasło „Murem za polskim mundurem” utrwalono w formie muralu na ścianie remizy OSP w Kochcicach. Przedstawia on sylwetki funkcjonariuszy SG, OSP, Policji oraz żołnierza WP⁶².

Podsumowanie

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej pokazał, jak niebezpieczny i problematyczny jest proceder instrumentalizacji migrantów. Człowiek został wykorzystany jako środek walki, w tym jako broń psychologiczna⁶³. Zgodnie z wytycznymi białoruskich służb migranci przeprowadzali liczne szturmowe z użyciem niebezpiecznych narzędzi. Celami ataku stały się granica i służby mundurowe państwa⁶⁴. Negatywny wpływ na polskie społeczeństwo wywarły propaganda i dezinformacja. Białoruskie ośrodki medialne, przy wsparciu ze strony Rosji, przedstawiały zniekształcony obraz rzeczywistości, zgodny z celami politycznymi tych reżimów. Polskie służby mundurowe reagujące na sztucznie wywołane zjawisko masowej migracji były oskarżane o wyjątkową brutalność i nieludzkie traktowanie migrantów. Taką narrację podtrzymywały także niektóre środowiska w Polsce. Skutkiem tych działań była narastająca polaryzacja polskiego społeczeństwa⁶⁵.

⁶⁰ Ł. Wilczewski, *W tę wigilię zostawmy #WolneMiejsceDlaMunduru*, Wojsko Polskie, <https://www.wojsko-polskie.pl/1bot/articles/aktualnosci-w/w-te-wigilie-zostawmy-wolnemiejscedlamunduru/> [dostęp: 19 VIII 2025].

⁶¹ *Powiat Garwoliński wspiera służby mundurowe!*, Starostwo Powiatowe w Garwolinie, <https://samorzad.gov.pl/web/powiat-garwolin/zbiorka-slodyczy> [dostęp: 3 VII 2025].

⁶² P. Ciastek, *Na remizie OSP Kochcice powstał mural z przesłaniem. Są na nim polskie służby mundurowe*, Lubliniec Nasze Miasto, 25 IX 2023 r., <https://lubliniec.naszemiasto.pl/na-remizie-osp-kochcice-powstal-mural-z-przeslaniem-sa-na/ar/c1-9464993> [dostęp: 3 VII 2025].

⁶³ K. Chochowski, *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej...*, s. 96.

⁶⁴ M. Pieczyński, *Granica propagandy. Łukaszka i Putin na wojnie hybrydowej z Polską*, Warszawa 2022, s. 10.

⁶⁵ K. Orzech, *Zagrożenia dla Polski...*, s. 62–64.

Jednym z wyrazów sprzeciwu wobec tych wydarzeń była ogólnopolska akcja społeczna „Murem za polskim mundurem”. Do funkcjonariuszy i żołnierzy spływały słowa wsparcia ze strony przedstawicieli organów państwowych i członków społeczeństwa, kartki wykonane przez dzieci i młodzież, środki pierwszej potrzeby oraz wiele innych. Te działania pokazały, że polskie służby mundurowe mogą liczyć na poparcie rodaków.

Niniejsza publikacja została sfinansowana ze środków Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych w ramach Programu Strategicznego Inicjatywa Doskonałości w Uniwersytecie Jagiellońskim.

Bibliografia

Baziur G., *Operation „Sluice”. The so-called migration crisis at the Polish-Belarusian border: an example of hybrid actions taken in the second half of 2021 as documented in the reports of the Polish border guard*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2022, t. 46, nr 1, s. 133–150. <http://dx.doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-1-008>.

Chochowski K., *Kryzys na granicy polsko-białoruskiej jako przejaw wojny hybrydowej. Aspekty administracyjnoprawne*, „Roczniki Nauk Społecznych” 2021, t. 49, nr 4, s. 81–99. <https://doi.org/10.18290/rns21494.8>.

Czarnota K., Górczyńska M., *Gdzie prawo nie sięga. Raport Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z monitoringu sytuacji na polsko-białoruskiej granicy*, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 2022.

Gruszczak A., *Hybrydowość współczesnych wojen – analiza krytyczna*, w: *Asymetria i hybrydowość – stare armie wobec nowych konfliktów*, W. Sokała, B. Zapała (red. nauk.), Warszawa 2011, s. 9–17.

Kuśmirek K., *Information activities during the migration crisis on the Polish-Belarusian border as a threat to society’s resilience*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2022, t. 48, nr 3, s. 311–321. <http://dx.doi.org/10.48269/2451-0718-btip-2022-3-023>.

Maciejewski J., *Wewnętrzny front. Łukaszenki wojna informacyjna i kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej*, Warszawa 2022.

Moczuk E., Czekaj D., *Kryzys migracyjny jako element wojny hybrydowej. Analiza działania wojska na granicy polsko-białoruskiej*, Rzeszów 2024.

Niedźwiedzki D., *Kryzys humanitarny na granicy polsko-białoruskiej. Analiza zjawiska w perspektywie ładu społecznego*, „Politeja” 2024, t. 21, nr 1, s. 57–74. <https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2024.88.1.01>.

Nowakowski J.M., *O co idzie gra?*, w: *Raport IV. Granica dyktatora. Polska i Białoruś wobec kryzysu granicznego*, J.M. Nowakowski, J. Olędzka, M. Rust (red.), Warszawa 2021, s. 73–81.

Ociepka B., *Dziennikarzom wstęp wzbroniony: kryzys na polsko-białoruskiej granicy w 2021 r. jako wydarzenie (nie)relacjonowane przez media*, „Studia Medioznawcze” 2023, t. 24, nr 2, s. 190–203. <https://doi.org/10.33077/uw.24511617.sm.2023.2.715>.

Orzech K., *Zagrożenia dla Polski kreowane przez Republikę Białorusi w kontekście sytuacji kryzysowej na granicy polsko-białoruskiej*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2021, t. 22, nr 4, s. 55–68. <https://doi.org/10.37055/sbn/147013>.

Pieczynski M., *Granica propagandy. Łukaszenka i Putin na wojnie hybrydowej z Polską*, Warszawa 2022.

Szabaciuk A., *Forced migrations in Eastern Europe after 2020*, seria: *Prace Instytutu Europy Środkowej*, nr 9, B. Surmacz, T. Stępniewski (red.), Lublin 2022.

Szabaciuk A., *„Natowskie wojska szczękające gąsienicami czołgów”. Polska i granica polsko-białoruska w propagandzie białoruskiej po 2020 roku*, w: *Bezpieczeństwo granic – granice bezpieczeństwa*, D. Karczewski, R. Zenderowski (red.), Warszawa 2023, s. 331–364.

Szachoń-Pszenny A., Zaręba A., *Etapowość instrumentalizacji migrantów na przykładzie granicy z Białorusią – wyzwania współczesności*, „Przegląd Geopolityczny” 2024, t. 49, s. 49–68.

Szachoń-Pszenny A., Zaręba A., *Instrumentalizacja migrantów jako forma destabilizacji bezpieczeństwa na wschodniej granicy zewnętrznej UE w kontekście wojny w Ukrainie*, „Politeja” 2024, t. 21, nr 1, s. 89–104. <https://doi.org/10.12797/Politeja.20.2024.88.1.01>.

Szyska J., *Zjawisko state-sponsored human trafficking na przykładzie Białorusi*, w: *Wybrane zagadnienia handlu ludźmi i zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt*, B. Stępień-Załucka, J. Uliasz (red. nauk.), Rzeszów 2023, s. 118–133. <http://dx.doi.org/10.15584/978-83-8277-037-7.9>.

Śliwa Z., Olech A.K., *Wyzwania w kontekście migracji i kryzys na granicy polsko-białoruskiej*, „Wiedza Obronna” 2022, t. 278, nr 1, s. 87–105. <https://doi.org/10.34752/2022-d278>.

Wańczyk K., *Relacje Unii Europejskiej z Białorusią po sierpniu 2020 roku. Powrót do przeszłości*, w: *Raport V. Białoruś 500 dni po: od społecznej mobilizacji do neototalitarnej konsolidacji?*, J.M. Nowakowski, J. Olędzka, M. Rust (red.), Warszawa 2022, s. 87–109.

Wawrzusiszyn A., *Rosyjsko-białoruskie działania hybrydowe na granicach Unii Europejskiej i NATO*, „Journal of Modern Science” 2025, t. 61, nr 1, s. 10–32. <https://doi.org/10.13166/jms/203108>.

Werner J., *Ochrona granicy wschodniej Rzeczypospolitej Polskiej w kontekście nielegalnej migracji*, „Studia Bezpieczeństwa Narodowego” 2024, t. 31, nr 1, s. 83–106. <https://doi.org/10.37055/sbn/178377>.

Wojnowski M., *Geneza, teoria i praktyka rosyjskiej inżynierii przymusowej migracji. Przyczynki do badań nad kryzysem migracyjnym na wschodniej flance NATO*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2022, nr 26, s. 11–49. <https://doi.org/10.4467/20801335PBW.21.034.15694>.

Zakończenie operacji policyjnej „Zapora”, „Gazeta Policyjna” 2025, nr 49, s. 24–25.

Źródła internetowe

3 miesiące operacji #SilneWsparcie, Wojska Obrony Terytorialnej, 3 XII 2021 r., <https://media.terytorials.wp.mil.pl/informacje/712389/3-miesiace-operacji-silnewsparcie> [dostęp: 6 IV 2025].

Ciastek P., *Na remizie OSP Kochcice powstał mural z przesłaniem. Są na nim polskie służby mundurowe*, Lubliniec Nasze Miasto, 25 IX 2023 r., <https://lubliniec.naszemiasto.pl/na-remizie-osp-kochcice-powstal-mural-z-przeslaniem-sa-na/ar/c1-9464993> [dostęp: 3 VII 2025].

Duchowe wsparcie na granicy, Straż Graniczna, 26 XI 2021 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/duszpasterstwo/prawoslawne/9573,Duchowe-wsparcie-na-granicy.html> [dostęp: 3 VII 2025].

Dziemiańczuk J., *„Bezpieczne Podlasie” zastąpi dwie dotychczasowe operacje*, Wojska Obrony Terytorialnej, 31 VII 2024 r., <https://media.terytorials.wp.mil.pl/informacje/838336/bezpieczne-podlasie-zastapi-dwie-dotychczasowe-operacje> [dostęp: 6 IV 2025].

Fraszka B., *Sytuacja na granicy polsko-białoruskiej: przyczyny, aspekt geopolityczny, narracje*, Warsaw Institute, 23 XII 2021 r., <https://warsawinstitute.org/pl/sytuacja-na-granicy-polsko-bialoruskiej-przyczyny-aspekt-geopolityczny-narracje/> [dostęp: 14 II 2026].

Jesteśmy z Wami – wyślij kartkę mundurowym na granicy, Poczta Polska, 11 XI 2021 r., <https://media.poczta-polska.pl/releases/jestesmy-z-wami-wyslij-kartke-mundurowym-na-granicy#:~:text=Poczta%20Polska%20bezp%C5%82atnie%20przeka%C5%BCe%20takie%20kartki%20s%C5%82u%C5%BCbom,dor%C4%99czane.%20LISTA%20plac%C3%B3wek%20ze%20specjalnymi%20pojemnikami:%20Lp.> [dostęp: 30 VI 2025].

Jurkowska M., *Masowy szturm na przejście graniczne w Kuźnicy. Mija rok od ataku cudzoziemców na granicę i funkcjonariuszy SG*, Sokółka Nasze Miasto, 16 XI 2022 r., <https://sokolka.naszemiasto.pl/masowy-szturm-na-przejscie-graniczne-w-kuznicy-mija-rok-od/ar/c1-9090195> [dostęp: 11 IV 2025].

Kartka dla obrońców granic, Fundacja Niepodległości, 10 XI 2021 r., <https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/9-dzialalno/aktualnoci/2451-kartka-dla-obroncow-granic> [dostęp: 30 VI 2025].

Kartka dla obrońców granic – nasza akcja się rozszerza, Fundacja Niepodległości, 25 XI 2021 r., <https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/9-dzialalno/aktualnoci/2456-kartka-dla-obroncow-granic-nasza-akcja-sie-rozszerza> [dostęp: 30 VI 2025].

Korsak E., *Nowa operacja wojskowa na Podlasiu*, Polska Zbrojna, 12 VIII 2023 r., <https://polska-zbrojna.pl/home/articleshow/40146?t=Nowa-operacja-wojskowa-na-Podlasiu> [dostęp: 7 IV 2025].

Koźdoń-Dębecka M., *Polaryzacja medialna na przykładzie kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej latem 2021 roku w relacjach trzech polskich telewizyjnych serwisów informacyjnych*, „Media Biznes Kultura” 2023, t. 14, nr 1, s. 161–174. <https://doi.org/10.4467/25442554.MBK.23.010.18033>.

Łozowski M., *Państwowa Straż Pożarna w obronie granic RP*, Krajowa Sekcja Pożarnictwa, 7 XII 2021 r., <https://kspnszz.org/index.php/2021/12/07/panstwowa-straz-pozarna-w-obronie-granic-rp/> [dostęp: 8 IV 2025].

Modernizacja bariery elektronicznej na granicy Polski z Białorusią (WIDEO), Telbud S.A., <https://telbud.pl/strefa-informacji/modernizacja-bariery-elektronicznej-na-granicy-polski-z-bialorusia-wideo> [dostęp: 14 II 2026].

Murem za polskim mundurem!, prezydent.pl, 13 X 2023 r., <https://www.prezydent.pl/multi-media/wideo/murem-za-polskim-mundurem,1148,33> [dostęp: 2 VII 2025].

#MuremZaPolskimMundurem – stanowiska instytucji i organizacji, Straż Graniczna, 3 XII 2021 r., <https://strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/muremzapolskimmundurem/muremzapolskimmundurem/9548,MuremZaPolskimMundurem-stanowiska-instytucji-i-organizacji.html> [dostęp: 3 VII 2025].

Murem za polskim mundurem, Wojska Obrony Terytorialnej, 21 XI 2021 r., <https://media.terytoriali.wp.mil.pl/informacje/708475/murem-za-polskim-mundurem> [dostęp: 3 VIII 2025].

Narodowe Święto Niepodległości – „Dzień szacunku dla munduru”, Wojsko Polskie, <https://www.wojsko-polskie.pl/weterani/articles/aktualnoci-r/narodowe-swieto-niepodleglosci-dzien-szacunku-dla-munduru/> [dostęp: 3 VII 2025].

NBP wprowadza banknot kolekcjonerski „Ochrona polskiej granicy wschodniej”, Narodowy Bank Polski, 18 VII 2022 r., <https://nbp.pl/nbp-wprowadza-banknot-kolekcjonerski-ochrona-polskiej-granicy-wschodniej/> [dostęp: 1 VII 2025].

Nowa operacja wojskowa na wschodniej granicy: OP Bezpieczne Podlasie, Wojsko Polskie, <https://www.wojsko-polskie.pl/articles/tym-zyjemy-v/2024-07-176-op-bezpieczne-podlasie/> [dostęp: 7 IV 2025].

„Ochrona polskiej granicy wschodniej” na srebrnej monecie NBP, Narodowy Bank Polski, 26 I 2022 r., <https://nbp.pl/ochrona-polskiej-granicy-wschodniej-na-srebrnej-monecie-nbp/> [dostęp: 1 VII 2025].

Organizatorzy nielegalnego przetrzutu migrantów do Polski objęci zachodnimi sankcjami, InfoSecurity24, 27 I 2022 r., <https://infosecurity24.pl/za-granica/organizatorzy-nielegalnego-przetrzutu-migrantow-do-polski-objeci-zachodnimi-sankcjami> [dostęp: 4 VII 2025].

Pietraszczyk M., *Komunikat Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski wobec eskalacji napięć na granicy polsko-białoruskiej*, Straż Graniczna, 11 XI 2021 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/pozostale-informacje/duszpasterstwo/rzymskokatolickie/9542,Komunikat-Przewodniczacego-Konferencji-Episkopatu-Polski-wobec-eskalacji-napiec-.html> [dostęp: 3 VII 2025].

Poczta Polska ze specjalną emisją „#♥ZaPolskimMundurem” poświęconą obrońcom wschodniej granicy, Poczta Polska, 27 I 2022 r., <https://www.poczta-polska.pl/news/poczta-polska-ze-specjalna-emisja-%E2%99%A5zapolskimmundurem-poswiecona-obroncom-wschodniej-granicy/> [dostęp: 1 VII 2025].

Powiat Garwoliński wspiera służby mundurowe!, Starostwo Powiatowe w Garwolinie, <https://samorząd.gov.pl/web/powiat-garwolin/zbiorka-slodyczy> [dostęp: 3 VII 2025].

Rojek-Socha P., Żączkiewicz-Zborska K., *SN: Sprawa aktorki oskarżonej o zniesławienie Straży Granicznej do ponownego rozpoznania*, Prawo.pl, 6 XI 2024 r., <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/sn-sprawa-aktorki-oskarzonej-o-znieslawienie-strazy-granicznej-do-ponownego-rozpoznania,529890.html> [dostęp: 27 II 2026].

Statut fundacji „Fundacja Niepodległości”, https://www.fundacja-niepodleglosci.pl/images/STATUT_FUNDACJI/Fundacja_Niepodleg%C5%82o%C5%9Bci_Statut_17.11.2021_r.pdf [dostęp: 29 VII 2025].

Stępkowski K., *Ks. ppor. Artur Janczarek: nasza posługa na granicy to realizacja przysięgi wojskowej*, Ordynariat Polowy, 18 XI 2021 r., <https://archiwum2023-ordynariat.wp.mil.pl/articles/wiadomosci-listopad-2021/ks-ppor-artur-janczarek-nasza-posluga-na-granicy-realizacja-przysiegi-wojskowej/index.html> [dostęp: 19 VIII 2025].

Szczepańska E., *Nielegalne przekroczenia granicy z Białorusią w 2021 r.*, Straż Graniczna, 12 I 2022 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/9689,Nielegalne-przekroczenia-granicy-z-Bialorusia-w-2021r.html> [dostęp: 1 IV 2025].

Szef BBN na granicy polsko-białoruskiej. Wzmacnianie zabezpieczeń to „dowód ciągłości myśli strategicznej państwa”, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, 11 X 2024 r., <https://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/10003,Szef-BBN-na-granicy-polsko-bialoruskiej-Wzmacnianie-zabezpiezen-to-quotdowod-ci.html> [dostęp: 5 IV 2025].

Szwed K., *Zakończenie odbioru bariery elektronicznej na granicy polsko-białoruskiej*, Straż Graniczna, 15 VI 2023 r., <https://www.strazgraniczna.pl/pl/aktualnosci/11875,Zakonczenie-odbioru-bariery-elektronicznej-na-granicy-polsko-bialoruskiej.html> [dostęp: 5 IV 2025].

Wilczewski Ł., *W tę wigilię zostawmy #WolneMiejsceDlaMunduru*, Wojsko Polskie, <https://www.wojsko-polskie.pl/1bot/articles/aktualnosci-w/w-te-wigilie-zostawmywolnemiejscedlamundru/> [dostęp: 19 VIII 2025].

Wypowiedź premiera Mateusza Morawieckiego w Sejmie nt. sytuacji na granicy polsko-białoruskiej, <https://www.gov.pl/attachment/f93dffbc-f0ea-48c5-990b-7c01608b2213> [dostęp: 2 VII 2025].

Znany aktor Piotr Z. usłyszał zarzuty zniesławienia i znieważenia rzeczniczki Straży Granicznej, Polska Agencja Prasowa, 31 III 2022 r., <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1137489%2Cznany-aktor-piotr-z-uslyszal-zarzuty-znieslawienia-i-zniewazenia> [dostęp: 27 II 2026].

Akty prawne

Ustawa z dnia 29 października 2021 r. o budowie zabezpieczenia granicy państwowej (t.j. DzU z 2023 r. poz. 1390).

Inne dokumenty

Decyzja nr 148/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 października 2022 r. w sprawie wprowadzenia znaku specjalnego „Za Ochronę Granicy Rzeczypospolitej Polskiej”, załącznik nr 7: *Regulamin znaku specjalnego „Za Ochronę Granicy Rzeczypospolitej Polskiej”* (Dz. Urz. MON z 2022 r. poz. 173).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 lipca 2024 r. w sprawie wyrażenia uznania służbie i poświęceniu żołnierzy i funkcjonariuszy strzegących bezpieczeństwa granic Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2024 r. poz. 737).

Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 listopada 2021 r. o solidarności w sprawie ochrony polskich granic (M.P. z 2021 r. poz. 1129).

Norbert Łucarz

Ukończył z wyróżnieniem studia I stopnia na kierunku bezpieczeństwo narodowe na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obecnie uczęszcza na studia II stopnia na kierunku bezpieczeństwo narodowe na Uniwersytecie Jagiellońskim. Laureat konkursu „Granty dla przyszłości” dla wybitnych studentów Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego – wsparcie mobilności (IV edycja). Członek zespołu reprezentacyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego na V edycji International Forum for Peace, Security and Prosperity. Interesuje się zagadnieniami związanymi z zagrożeniami hybrydowymi, edukacją dla bezpieczeństwa, terroryzmem.

Kontakt: norbert.lucarz@student.uj.edu.pl